

SVANUĆE

DARIJA ŽILIĆ

SADRŽAJ

Ne boj se	2
Noćas	3
Ništa nije slučajno	4
Odmak	5
Ništa	6
Novo doba	7
Kuće	8
Kraj rata	9
Očekivanja	10
Plaža	11
Čudno ljeto	12
Dubina	13
Svanuće	14
Crta	15
Bijela kraljica	16
Na prvi pogled	17
Posljednja snatrenja	18
Mogu dalje	19
Raj je tu	20

Sunce	21
Plavi balon	22
Nigdina	23
Neobični ljudi	24
Mala ptica	25
Vodeni počeci	26
Hladne fritule	27
Biljka, ja	28
Procvat, ljubav i blagostanje	29
Svjetlo i tama	30
San	31
Čišćenje snijega	32
Žene koje polažu ispite	33
Cvat	34
Vrata	35
Jutro	36
Zadnji dani oporavka	37
Vrt	38
Mir	39
Juha	40
Dvostruke oči	41

Marina pjesma	42
Na vrijeme	43
Zubato sunce	44
Čistilište	45
Odluke	46
Crne misli	47
Kraj	48
Siječanj	49
Vrijeme Saturna	50
Nova godina	51
Interregnum	52
Velika spremanja	53
Videnje	54
Vjera	55
Susan, kako je na crnom otoku?	56
Čekaonice	57
Život je predvidljiv	58
Svadba	59
Emona	60
Nemogućnost	61
Nemogućnost 2	62

Bratislava	63
Proljetna večer	64
Početak grmljavine	65
Pogled s balkona	66
Majčina leđa	67
Suvišne niti	68
Adventsko čitanje	69
Advent	70
Dar	71
Nürnberg	72
Iranske pjesnikinje	73
Ljetno popodne	74
Badnja večer	75
Meni je svejedno	76
Šest junećih šnicli	77
Iz početka	78
Subotnje jutro	79
Crveni cvijet na platnu	80
Odsad	81
Drama	82
Iznutra	83

Susreti	84
ARHITEKTURA POETSKOG TKIVA DARIJE ŽILIĆ	
Tin Lemac	85
O autorici	87
Impresum	88

Zrinki Blažević, za prijateljstvo

NE BOJ SE

Hajde, neću se utopiti sutra u moru koje će se izliti
na glavne trgove. Bit će mjesta za sve, za nove tragove,
za ptice koje nisu našle granje i za krovove koji prokišnjavaju.
Nemoj se bojati za mene, mada nekad i imaš razloga: sada sam
žena s visokim petama i glavom koja se saginje prema zemlji da
pokupi zrno i travu koja je jučer izrasla i mami nosnice.
Opet će biti divljenja, pismo potopljenog čovjeka s ruba poluotoka,
opet će se žene okupljati u grupe i vikati glasno na megafon. Sloboda.
U malom gradu, grobovi su blizu centra, kapije se otvaraju, živi i
mrtvi piju pivo i jedu ćevape, noć se spušta, kretanje umornih bajkera.
U slanim jezerima odmorit ćemo noge i iskopati zvijezde, nalik onim
morskima. Sol nas sve povezuje. Ona koja leži na dnu i ona koja
stvara siluete. Približava se ipak dan razrješenja, otvaramo prozore,
spremamo već pečenje. Ma svaka ti čast bijeli danu, izrast će djeca
i rodit će se pjesme, sasvim nove, solnate i rahle kao zemlja i kao
more koje će se izliti po glavnim trgovima.
Ne boj se za mene, ja sam žena i morsko čudovište, imam glavu i ticala,
imam volju i smisao, vidim Boga i opet ga opominjem.
U moru slanom i u jezeru rađaju se slike ptica koje grade krovove,
i kuće naše nikad neće nestati u vodi koja ih okružuje.

NOĆAS

Noćas ću rano leći, u vrijeme kad ljudi
tek izlaze na ulicu, a majke djecu uspavljaju.
Noćas ću rano leći da bih sanjala opet isti
san: avione, piste, park blizu mog skloništa.
Noćas ću rano leći i probuditi se usred noći,
kada više nikog neće biti u sobi, hodniku,
gledat ću pauka kako plete mrežu u kutu
kreveta i bacit ću plahtu preko balkona, da upije
zvijezde koje padaju baš na nas, zlatne i blještave.
Noćas ću rano leći, čekati već na početku poćinka svitanje.
Oko mene šutjet će stvari i ptice će kljucati
zrno koje je nebesko i mlaćno, i gledat ću nebo kojim više
ne lete zmajevi i sva ta krilata bića koja je netko ugasio i
sad su tek tvar koja visi nad nama. U danima kad se ćini
da nema pomaka, padne komadić i razbudi se svijest
kao otvorena latica. Noćas ću rano leći da vidim muku
onih koji kopaju rudu u rudnicima uma i sanjat ću avione
koji se na nebu, usred noći, pretvaraju u krilate zmajeve.
Toćke se spajaju u jedno i nitko ih više ne može razdvojiti.

NIŠTA NIJE SLUČAJNO

Ništa nije slučajno,
te zelene poljane i samostan, žene
koje čekaju, crni jarčić na povezu,
vino, muzeji na otvorenom, šuma koja se
širi, nema joj kraja. Kao niti slutnjama.
Vraćaju se ljudi iz prošlosti, pomalo promijenjeni,
tiši im je glas, elegantnija pojava. Slušaju rijeku
baš kao i ti, sanjaju motele u kojima su nekad
hodali ljudi, pa djeca, a sada samo šuma se širi
i nema joj kraja. Ako poželiš ispričati svoj san,
ostat će ti riječ u bunaru koji se osušio, ostat će
ti kosa raspletena u rijeci, kao okrajak sirene, kao
jutro koje briše prošlost, voda koja teče.
Ništa nije slučajno. Objavila si život, kao vijest,
kao spoznaju, zaustavila dah, a ljudi oko tebe okreću ti
napokon dlanove i gledaš čistinu koja se razvija ispred,
kao šumu koja se širi i kojoj nema kraja.

ODMAK

U velikom vrtu nema odmora:

tvoje tijelo puno šećera kreće se
spretno po rubovima, voda pršti,
sve se oko tebe razlijeva.

Tvoje dijete ostalo je tamo negdje
u tamnom skladištu da provede život ili
godinu u mraku, među pivskim bocama.

Kuća, koju si gradio, zasad još stoji na mjestu.

Ispod čvrstog krova nema straha od grâda,
od kiše koja bi mogla doći do odaja u kojima su
ostali nedovršeni snovi. Salate ima u izobilju.

Tvoje drugo dijete razmišlja o ženama koje slave
nepoznata muška bića i putuje na kraj svijeta, sâma.

Odmak od sebe i od zelenih trava koje su samo
naizgled ljekovite. U dalekoj prošlosti postoje
rudnici i jede se teška hrana. U danima koji slijede,
tko će ispričati priču o radniku koji ne vidi sunce,
o suncu koje je sve dalo samo zelenilu?

Tvoje je lice blijedo i tijelo puno sitnih ugriza.

Odmak od ljudi, od posjeta i kava. Zaborav u
cvijeću koje već godinama buja ispod balkona
i proriče prašumu koja će se jednom baš na
ovom mjestu dogoditi. Kao obična kiša ili grâd.

NIŠTA

Naizgled nemaš ništa:

ni imanje, niti slike vrhunskih slikara,

niti tapete svih mogućih boja.

Samo velika sreća te preplavljuje.

Dok drugi samo ističu sumnju i strah,

ti tragaš za onim što postoji izvan zadanih okvira

i puštaš zrnca pijeska da se

pretvore u zlato dobrote i prosvjetljenja.

Naizgled nemaš ništa, a smiješi ti se

baš sve!

NOVO DOBA

Počelo je novo doba za tebe:

i nokti, dugi i njegovani, to zorno pokazuju.

Raspast ćeš se od te energije čuda i radosti:

glava više nije spuštена zavjesa, a tijelo

nema oblik dotrajale medrese.

Prostor se raširio i u njega stane i vreća pisama

i papiri koji nekad znače i više od života.

Učiš se novim koracima i shvaćaš

da svijet je tek napola otkriven.

KUĆE

Očevi su sagradili velike kuće, s dva kata
i velikim potkrovljem. Htjeli su okupiti svu djecu
svijeta, ugostiti državljane Afrike i Novog Zelanda.
Htjeli su u vrtovima graditi nove zgrade i garaže,
posaditi cvijeće i rajčice na crnoj zemlji
i da balkoni budu kao svjetiljke.
Ali, kuće sada stoje kao vojnici bez oružja, krovovi su
puni grafita, na stolovima ostaci gozbe,
a na zidovima vise slike slabih impresionista.
Kuće su tek niz cigli dopremljenih iz predgrađa,
kao projekcije davnih proletera koji su, napustivši sela,
svoje živote proveli u udaljenim tvornicama,
kao vozači koji spavajući gase požare
u domovima vojnih umirovljenika.

KRAJ RATA

Ako je danas proglašen kraj jednog rata,
možemo samo odahnuti,
zaklopiti knjigu, prošetati na svježem zraku,
zaboraviti malograđane, pojesti sladoled, podragati psa,
kupiti sadnice paradajza, otići na plac po svježe rezance,
poslati poljubac prijatelju.
Možemo zaboraviti sitne pakosti,
uzdrhtale nemire, podjele i „nesretne povijesti”.
Možemo odložiti pribor za jelo, jesti prstima kuhano povrće
i zamišljati kako bi izgledao kraj svijeta, ako se ikada dogodi.
U zraku je prsnula vodena bomba i zalila je vrtove umornih žena,
projektili su sagorjeli u zraku i spojile su se dvije nacije.
Kraj rata, na kraju dana donosi olakšanje
i donosi sliku sunca koje nestaje na obzorju,
crvenom i mekom kao što je dječja ruka.

OČEKIVANJA

Očekivala si svašta: automobil koji vozi ravno do bolnice, ljude koji ti pridržavaju vrata, pozive za posao od kojeg se može pristojno živjeti. Tramvaj klizi prema Dubravi, sasvim su zatvorena vrata, kiša pljušti, stadioni su prazni, šume su isprane kišom i nema nikakvog oslobođenja.

Samo rub grada donosi život, pokret, film i cvijeće.

Draga, nasmiješi se, u osječkim parkovima ostaje spomen na ljude koji su živjeli između dva svijeta, u stihovima mrtvih pjesnika zrcali se nemir i ljudi te odbijaju, kao što prozor ne trpi udare groma i djeca se boje opustjelih ulica.

Utjehu nađi u onom krugu koji si sama nacrtala jučer, u knjizi koja još nije napisana, u malom primorskom mjestu gdje se profesori ljube sa mladim ženama.

Očekivala si svašta: utočište od satena, blage poglede, miris mente po zabitim sprudovima. Opusti se, na rubovima se nalaze komadi razbijene slike, komadići kristala, zaspi i sanjaj druge živote u kojima pjevačice su otvorile neka nova poglavlja. I na kraju, preživjele...

PLAŽA

Odakle ti, rekao je djevojci koja ima lice tamno
poput ugljena i kosu svjetlosmeđu.

S plaže, rekla je ona.

Drveće se zanjihalo, trava zamirisala.

Ali gdje je tu, u tom zelenilu plaža, voda?

Ona je zastala još dva-tri trena i rekla da uskoro
odlazi na more i da je duga sezona.

Radi svašta, nosi žice i svira, majstorica rasvjete i iluzije,
dugokosa vila koja se danima sunča na mjestima,
koja ne postoje.

Crno lice i nehajni pokret, cika djece usred malog grada
i žena koja stoji i čeka: još je na *ledu* i samo je čudo može spasiti.

Okolo su Levijatani i bezbroj mora i jezera i ništa se u njima ne zbiva
osim strepnje: kuće odlaze u nepovrat i iz tvrdog tla izbija voda, vruća
kao lava i mjesta gdje leže polegnuta tijela, samo se još
više umnožavaju. Sezone na obali traju do jeseni, a tada
lica blijede i žene se opet vraćaju na mjesta,
koja kao i da ne postoje.

ČUDNO LJETO

Kako su čudna ova ljeta puna snijega
i leda po kojem se kližu djeca, pa onda
dolaze ralice i razgrću nakupine i više
ne znamo gdje je mjesto na kojem se
uspavljaju ljudi i ptice, ne znamo
kada će izrasti biljka bez korova, niti kada će
mlada žena konačno vidjeti lice onog
koji se ne boji pogleda i koji nema led
u hodu, smrznuto srce ili prazninu koja
ga okružuje. Možeš sada okružen bjelinom
bacati grude u plavo more da se ondje kao
kapi u zraku nekom nesretniku pričinjavaju.
Kad budeš duboko, među travom i rakovima,
alarm u prsima zvonit će kao velika ura i
svi će se oko tebe razbježati. Koja luda i
čudna ljeta u kojima starci hvataju žene
u bolnicama i zovu ih na barke, odmah
nakon pregleda! Njihova tijela još jedina traže
spajanja prije jutra i snatre slatkoću koja će
prekriti sva ta praskozorja...

DUBINA

Evo te u morskim dubinama, rakovi su ti
na leđima, oni mali, sa sitnim oklopima.
Puštaš ih da se spuste na dno, toneš i ti,
gledaš kamenje satima i dani su isti;
kao ljuske životinja, otkrhnuti, otpušteni
da idu ravno i da na horizontu više nikad
ne vide sunce i neku davnu projekciju.
Na sjeveru su bolnice i ljeti su sobe
prazne, a srca svaki čas dobivaju valove
nalik onim morskim i ljuštore u kojima se
skriva život, od riba još nepojeden.
Pisala bih ti o vlakovima, uvijačima, o
samoći koja ljeti dobiva neslućene oblike,
pa noću žene sanjaju tjeralice i pse i
znaju da nema srama, ni crvenih kuća.
Plutaj na vodi kao biće bez zraka i snatri
o sreći, a da niti ne znaš kako je ispod
tebe jedna zapravo nepotrebna dubina.

SVANUĆE

Nisam ničija žena i ne okrećem se.

U malu kutiju stavila sam tri velika straha
koji su nalik velikim naušnicama od srebra.

Pjesme, posvećene onom koji me ne voli,
stavila sam u veliki *fajl*, da ondje čekaju uredničku ruku.

Prije tri dana pala sam s bicikla, odletjela i u zraku uhvatila mandarinu.

Sada ležim i čekam svanuće u kojem ništa neće boljeti:
ni ruka, niti srce, niti velika kugla prošarana zlatnim nitima.

Svanuće u kojem obuvam smeđe cipele
i krećem prema vratima iza kojih nema ništa,
osim radnog stola.

CRTA

Zamislila sam crtu točno iznad tvojih očiju
i sada puštam iskre da se od nje odbijaju i
vraćaju natrag bez puno pitanja. Posvud
samo ograničenja: ne prelazi crnu crtu,
zastani čak i kada je zeleno svjetlo i promisli
svaku emociju koja se pojavi odnekuda.
Ta crta je pravac po kojem se ravnaju nemiri
i po kojem hodaju žene izoštrjenih čula.
Možda jednom, kad ćeš zaspati, ptice će
prijeći liniju i staviti sjeme na glavu umornog
čitača. I ujutro, kad se izgubi granica između
sna i jave, on će prisloniti vjeđe na lice žene
koja je spavala godinama u koritu ugasle rijeke.

BIJELA KRALJICA

Došla je sedma godina i ona je konačno
raščistila s imaginarnom ljubavi.
Ona ponovo, kao nekad, provodi jutro
pred ekranom na kojem se nižu
slike: nisu osunčane, nema mora niti
sjajila, niti mornara i onog ushita koji se
pojavi kad umorni putnici shvate da i more
ima svoj kraj. Nakon dvije, tri pjesme,
ona se, kao nekad, baca u veliki krevet
i vodi ljubav s novom, nestvarnom ljubavi:
uzdiše, preokreće se, kao da zimski vjetar
ulazi u nju i oplođuje ju snagom zmije u
davnom mitu, zmije koja je zavela djevojku i
ostavila je samu nasred puta, punu želje.
Kasnije, predvečer, kad snijeg bude padao
s krovova, ona će biti sama i mirna,
kao bijela kraljica usred ugasle divljine.

NA PRVI POGLED

Možda je čudno da umjesto tvog tijela zamišljam zračni omotač
i vunu koja me grije, krzno koje prelazi po mojim rukama zimi.
Ako pošaljem pjesmu o jugu, prepoznat ćeš da sam je uputila tebi.
I nitko neće znati za dogovore, posve suprotne točke kretanja i postojanja.
Preostaje mi, kad me posjetiš, samo leći na krevet i to tijelo od zraka prekriva me
i omata u foliju preko koje sunce ne može doprijeti.
Najjača svjetlost ili tama.
I moje ruke se otvaraju i čini se da milujem samu sebe,
ali ispod svih tih pomaka, naziru se obrisi onog kojeg nitko ne vidi.
U suton, kad nar se raspukne i jagode se pretapaju u večernje crvenilo,
trenutak ću te zadržati kao zaklon, utočište od svijeta
u kojem se ti vještije krećeš od mene. I san će biti spokojan
kao vjetar koji nestaje i baca sjemenke iz kojih se rađaju
bića od zraka. Mazni arieli. I noć više nije mrka.

POSljednja snatrenja

U danu koji sam provela na krevetu
ništa se bitno nije dogodilo:
majčino rame je bilo bolno i smrznuto,
otac je, kao uvijek, satima gledao u ekran mobitela
i tražio neobične vijesti.

Vani je i dalje bilo hladno, ispod nule,
ali vjetar nije puhao i djeca su mogla
satima biti na ulici, sa samo jednom
grudom snijega.

Dok sam ležala, stigao je *mail*
i bila je to sigurno vijest koja se
dugo čekala. Sve je bilo mirno i mekano:
ležaj, plahta, jastuci, svijest, podsvijest,
samo iz tijela više nije strujala toplina.
Tijelo je čekalo da iz još uvijek plodne
žene iskliznu posljednja snatrenja.

MOGU DALJE

Pišem ti nakon toliko godina,
ljetu je odavno prošlo, s ekrana
nestali su zapisi i krikovi uhvaćeni
u sitnim porama starog kompjutera.
Može se reći, nisam živjela: deset knjiga,
poneki osmijeh, skuhanu jelo, zaboravljena
teretana, šetnje pored mora i srce koje lupa
kao da će iskočiti baš ovdje, osjećaj koji vara.
Preživjela sam stisnuto grlo, bosa noge u vrtu
puno rajčica i sve te kletve. Mogu dalje.

RAJ JE TU

Raj je tu, oko nas, rekla je, i
okrenula se prema muškarcu koji je
izabrao *Ferrero Rocher* umjesto putovanja
u neizvjesnost, umjesto žene u vrtu sa
šparogama. I da, što još reći o svijetu
s praznim marketima, raketama
koje stoje uspravljene i čekaju jutro u
kojem konačno počinje smak svijeta?
Dragi moj Aslame, tvoje tamno lice i
poruke sa srcima kako da sutra dođem
do Grčke i provedem samo dan-dva
s tobom na ležaju koji je svega dva-tri
centimetra viši od grubog poda bez
tepiha, bez ikakve nade da ćemo u tom
gradu provesti ostatak života...

Raj je tu, u tvom pogledu preko video
ekrana, u tvojim porukama s kavom i
cvijećem, u tom sprešanom Orijentu
koji se spustio na Mediteran, vlažan
i suh u isto vrijeme. Klizim, opet bježim
ovog jutra u mjesta iznad mogega grada i
samo me misao o tvrdim papirima može
spriječiti da otplutam, kao nekad,
miljama od sidra i čvrste obale.

SUNCE

Na rubu uvale pojavilo se ogromno sunce
iznenada. Možda je to bio početak svijeta.

Već sam se umirio: djeca su dobila svu pažnju
i mogu sad dalje. Tvornica je otpustila
svog snenog radnika, gradovi su ga izbacili,
more ga nije dočekalo raširenih ruku. Samo
sunce je stajalo ispred njega i neka prozračna
psihodelija, zvuci prirode i glasovi puka sa
sna i iz središta pouljenog svijeta.

Kamo dalje? Nakon smrti, opet se živi, glava
zauvijek ostaje kao otvorena knjiga, zalijeću se
u nju mušice, igle, dodir svemira i cijuk ptice.

I veliko sunce pred kojim se igraju djeca i šute,
ništa još ne razumiju: ni ples riba, niti propast
ulice, niti nevinost koja klizi niz mala koljena
i ulijeva se u more, rijeku, na tromeđi u mješavini
jezika i na rubu uvale nad kojom svijetli i svijetli
veliko sunce, kao početak novog svijeta.

PLAVI BALON

Sanjao sam plavi balon, visoko gore
iznad planina i mora.

Moje ruke ga čvrsto drže, ali vidim
pad je blizu, puštam ruke i čekam
da tijelo se spusti na cestu, u rijeku,
da nestane među škorpionima koji se
nakon samo jedne obične riječi
pretvaraju u ptice. Pitome i meke.

No spuštam se lagano, vjetar me nosi
na cestu, među stotine ljudi, i odjednom
hodam po tlu kao da se ništa nije dogodilo.

Plavi balon nestao je negdje među oblacima,
a dočekala me mekoća tvojih ruku i cesta od
pamuka. I sada, hodam nakon svih tih
padova i smiješim se na tromedi,
gdje miješaju se jezici, i rastem od tvojih
pjesama kao malo dijete.

NIGDINA

Danas sam čitala više knjiga,
a sve su bile o crnilu, bijesu, nigdini.
Pripremala sam razgovor o traumi i
nesanici, upijala sunčeve zrake kroz
škure u kupaoni. Sutra, od jedan do tri,
nema vode i već stvaramo zalihe:
jedan kanistar za jedan sat.
Gornji kat čist je kao suza,
parketi se cakle, mirišu kemikalije i sapuni
i polako ispirem sjećanje na zimu i
sijećanj u kojem si stalno bio kraj mene.
U ožujku više nema nikog, ali vrt je već
pun ljubičica, psi laju kao gladni ljudi,
a radijatori isijavaju posljednju toplinu.
Ostavljam te u brlogu i zatvaram vrata,
medvjedi donose voće i ptice navješćuju
jutro u kojem više neće biti zabuna, niti
krivih čitanja. Svuda je crnilo koje na
nigdini prelazi u svjetlost i donosi
komad zemlje na rukama i miris dima
u njedrima koja se još uvijek rastapaju.

NEOBIČNI LJUDI*

Oni koji svaki mjesec provedu bar dan
pored vode, neobični su ljudi.

U pogledu im možete vidjeti one male sive
ribe koje plivaju u kanalima ili odvodima,
tko zna kako su se zavukle u zjenice?

Onako neugledne, kao da se prašina na njima
sasušila. Hodaju ti ljudi kao velike alge po
gradskim ulicama i raspoloženje im se mijenja
u trenu. Hodaju unatrag, i svaki korak prema dnu
blizina je mladosti. Takvi ljudi pišu "male povijesti",
priče o počecima malog ili skrivenog mjesta,
priče o livadama i čardacima, djedovima koji su nekad
živjeli pored danas nestalih rijeka.

Oni pored vatre stvaraju nove kozmogonije i
u prošlosti vide sudbinu svijeta. Nisu putovali, samo
hodaju vječno istim gradom i njihova spoznaja zbog toga
nije niti malo okržnuta.

* Pjesma nastala nakon izleta u Plemenitu sučiju Mraclin.

MALA PTICA

Kao mala ptica u čiji kljun svakog
dana stotine drugih ptica ubacuju
mrvicu kruha, tako se osjećaš.

Tvoje gnijezdo nije krhko niti od slame,
ali opet ne zna se dokad traje i kad će ga
vjetar odnijeti. Samo je jasno da ga
nitko, u tom prostoru iznad nas, neće
sačuvati. Umjesto pahulje koju daruješ
djetetu, sačuvaj mir u danima kada se
čini da nema ničeg, osim davanja.

VODENI POČECI

Treba krenuti dalje, pomislila je.
U parku ispod drveća bilo je malo
jezero, voda otopljenog snijega.
Južina je vitlala ljudskim dušama
koje su meke i nevidljive visjele
na granama tankog drveća. Samo
djeca i nevoljnici mogli su vidjeti
njihov odsjaj u vodi punoj lišća,
i oni koji ostavljaju iza sebe brloge
pune tame i neprerađene prošlosti.
U tihim danima veljače,
ljudi su još uvijek spona između neba i
zemlje i klatno ih njiše, njiše, pa se
u tom vitlanju gube strahovi i kreću
novi, nimalo vodeni počeci...

HLADNE FRITULE

Prošla si kao Oni, rekao je otac.

Ona je spustila na stol vrećicu s već hladnim fritulama. Bijeli prah rasuo se po podu, a miris voćnog čaja polako se iz hladne kuhinje premjestio u dnevnu sobu.

Na ekranu pojavilo se lice premijera i ukućani su s pažnjom slušali njegove riječi. Bila je nedjelja, ona se vratila iz grada, nakon pjevanja. Bilo je to samo par dana prije Božića. Jelka je već bila okićena, pšenica je narasla kao nikad, nabubrila i učinilo se kao da će iz nje nastati novi život. Ona je raširila ruke i obgrlila zamišljene ljude, sve one koji više ne postoje i pošla je do kreveta da uhvati barem lagan popodnevni san. Nije razmišljala o tome što je otac želio reći. Bilo je i previše jasno.

BILJKA, JA

Sve me je čekalo: ručak, odjeća, čaj,
nije bilo razlike između mene i sobne biljke,
možda jedino to da biljke ne čuju zvono ili udarac
žlicom po vrućem radijatoru.

Sobna biljka i ja krademo svjetlost jedna drugoj,
moje su ruke manje zelene, noge niti ne osjećam.
Ako napravim pokret, biljka će doći u krevet,
i pustiti korijenje na bijeloj plahti, kao usred svemira.
Kozmos sobe začas će se osušiti: čaj se razliti,
sunce će se povući. Snijeg se već spušta s ruba krova.
Koje je moje poslanje? Svrha svijeta?
Tko nas uopće može razlikovati?

Čekam večernje rituale: kremu od vazelina i ulja,
malo sira i molitvu.
Biljka će se, nadam se, udaljiti.

PROCVAT, LJUBAV I BLAGOSTANJE

Što kada tarot karte pokazuju štapove, lûde
i arkane? Naizgled, sve se čini mutno i loše,
ali onda se pojavi jedna jedina karta, carica
ili kraljica i sve se preokrene. Odjednom nestane
tama i pojavi se čudo, dolazi procvat, ljubav, blagostanje.
Marina čita karte ljudima i gradovima,
jer i gradovi su živa bića, posebno bosanski,
uz rijeku u kojima se čuje mujezinova molitva.
Pa kako se ona može povezati s antičkim misticizmom?
Plave i sive karte kao smrt su, a žute donose život, rast:
zapamti i nosi na sebi samo žute haljine i budi oprezna!
Kasnije šetam gradom, odlazim do ljekarne,
jedva mi daju vitaminske ampule bez recepta.
Što će vam? Znete li kako ih uopće koristiti?
Vaše ime? Nemate liječnika?
Kako će uopće onda izgledati vaša budućnost? Čudo
ili potop? Samo jedna karta mijenja godine i donosi
procvat, ljubav i blagostanje.

SVJETLO I TAMA

Budila sam se točno u dva sata. Noćima.

Popila sam šalicu toplog mlijeka i čitala povijesne knjige
do ranog jutra. Oko pet sati, automobili bi prolazili ulicom,
bljesak svijetla zaustavljao se na slikama Smrti i Rata.

Na samoj granici tame i svjetla, utihnule su trublje i
zaspali su pobunjeni mornari u dalekim lukama.

Možeš li jasno odrediti gdje je prošlost? pita me netko.

Znaš li kada započinje nova era? A hladni ratovi?

U rano jutro male se nacije rađaju kao mačke koje izlaze
iz svojih skloništa: glasne su, pomalo prepredene.

Ne znam ništa, nakon svih tih datuma i godina,
napamet učim, bez ikakve empatije: nemojte me pitati
za uzroke i posljedice. Sve je površina, kao mlijeko, toplo
kao bijela bomba u listopadskim jutrima.

Na kraju listopada bacila sam povijesne knjige,
zaspala sam i nisam se budila do jutra.

Nisam više nikad vidjela mjesto gdje tama prelazi u
svjetlost.

SAN

Kakav san: pokraj mene visoki mladić,
kosa mu je kovrčava. Torzo ogoljen.
Od nelagode, skrivam pogled i prstima
pokazujem u smjeru djevojaka, lijepih i vitkih.
Odi, uzmi jednu od njih, skriveno mu poručujem.
Ali on me uzima za ruku i odvodi na drveni most.
Trenutak orgazma bio je kao slika
šalice kave koju sam popila u to rano jutro.
Kava me omamila, zaspala sam ponovo,
u ruci je ostala knjiga o neoplatonizmu.
Sada gledam ulice pune snijega i oblačim
crvenu pletenu haljinu. Nakon više godina,
vodila sam ljubav.

ČIŠĆENJE SNIJEGA

Uzimam knjigu iz historije i učim činjenice,
suhe fakte o počecima Drugog svjetskog rata i
o stvaranju Trećeg Reicha.
Snijeg vani pada i pločnik je začas zatrpan.
Gledam kroz prozor tragove pasa u snijegu,
odlažem knjigu i trčim van, na ulicu.
Rukama čistim snijeg.
Historijo, kako si gorda i nemilosrdna! Bjelina
će te prekriti i ništa neće ostati od Tvoje
surove konstrukcije. Vjerujem. Sanjam.
Odvlače me bijeli vjetrovi i vidim pticu pomirenja.
Čistim dušu svoju od gorkog okusa leda i soli
kojom uzaludno radnici posipaju pločnik.
Ja ne postojim, a ipak, ima me unatoč svim tim
ne-papirima. Smiješim se onima koji me prepoznaju,
sestrama koje mi ne sude i
koje su ostarjele uz svoje majke.
Moja kosa na vrhovima je sijeda, bijela kao snijeg
a oko nje crni grumeni kao lavlje grive.
Kao duboke jame povijesti iz kojih se,
ućeći večeras povijest, pokušavam izvući.

ŽENE KOJE POLAŽU ISPITE

Žene koje polažu ispite u proljetnim danima,
samo su nekad osamljene.

Papiri, knjige, plavi tobogani parkova.

U kakvim se to kućama skrivaju?

Pomiješane sa bakama i majkama, žene,
djevojčice, široki osmijesi i zapisi na mreži.

Lagano uskrsnuće ili samo uzdasi.

U malim sobama one čekaju ručkove kao
što psi čekaju svoje vlasnike da ih pozovu.

Vlakovima putuju u gradove i tamo se ljube
sa muškarcima koji ih napuštaju. Jer one su
niti na nebu, niti na zemlji.

Žene koje polažu ispite u proljetnim danima,
izvan su vremena i nitko im ništa ne može.

CVAT

Iza tebe je vrijeme cvatnje:

rumenilo latica sad prekriva tlo

i tvoje lice navlači neku sitnu masku,
možda po prvi put.

U ljetno popodne, stižu pisma iz daljine
i donose lice majke, kao list koji
leži savijen u knjizi, osušilo se. Sada ste
suhe stabljike koje mogu vidjeti sve
što će biti: nema promjene jer u
nekim usporednim životima, rađaju
se djeca i miriše soba po njihovoj
koži. A sada, nakon svitanja, pokupi
sve to što leži na putu, latice koje su se
skupile u trenu i od tog blještavila
napravi eliksir života.

Da nahrani suhoću tvojih i njezinih
stanica koje umiru, polako, jedna po
jedna, ne čekajući oprost, ne sanjajući
snoviđenja.

VRATA

Pokucala sam neki dan na vrata
i rekla: primite me, uzmite, ja sam
ona koja voli djecu i ljude, pjesme i
igračke. Limun i kavu. Svitanje.
Ja sam ona koja stoji izvan i čeka
u vrtu neko veselje, izbjegava omaru.
Zima, svuda oko nas zima, muškarci
koji vole interpretacije, igrači stolnog
tenisa i bića s dvije glave.
Pred vratima nema nikog, osim anđela
koji čuvaju ptice umorne od zraka i
žena koje stoje izvan vremena.
Pokucala sam neki dan na vrata,
s dvije-tri značke i tri preporuke.
Rekla sam: primite me! Oni su samo
vrtjeli i vrtjeli glavom. Ali ja se ovaj puta
nisam spuštala. Moje ime je zvučno,
a moji pogledi daleko nadilaze uskoću
vaših prizemnih stranica.

JUTRO

Nekad samo legnem nakon doručka
na veliki krevet s bijelom plahtom i
otvorim nakratko prozor da uđe zraka
koja se prelama u krivom kutu ili ptica
koja zimi traži utočište. No tko zna što još
ulazi tada u sobu: nevidljiv čovjek, skrivena
letjelica, sunčana planeta ili šareni zmaj.
Evo tvoje tijelo, pojavilo se odnekud, u sjaju,
spušta se poput meteora na jastuk, na prepone
i u tom raskoraku jutro dobiva snježnu boju,
dan postaje cjelovit, noć se nikad nije dogodila.
U tom okretu dvaju tijela, soba ostaje kao
rasprsnuta bomba, a svijet se čini kao
rub, kao očita katastrofa. Nakon svega, ostaje
miris koji se gubi i kocke od kojih opet netko
izvana sastavlja novu priču.

ZADNJI DANI OPORAVKA

Polako već pišem lijevom rukom,
crni krugovi na ramenu već se smanjuju,
češće se spuštam stepeništem do prizemlja
i bez straha oblačim majice dugih rukava.
Oko mene još uvijek su stvari: knjige, šalice
i veliki klizni ormar iz kojeg ispada suvišna
odjeća. Na kraju oporavka, ostaje pitanje:
što rade ljudi s jednom rukom manje u
zimskim noćima? I kako se otvaraju vrata
koja vode u beskraj, ako nemamo krila?
Zadnji dan oporavka pišem o jutru, preslažem
rečenice, skupljam grumenove prašine u kutu
i otvaram prozor da sunce donese još više topline.

VRT

Dovoljan mi je samo taj vrt
bez krumpira i šarenog cvijeća,
samo stabla jabuke i svo to povrće
koje se pretvara u veliki zeleni list
ispod kojeg je zemlja i blijedo korijenje.
Samo vrt, nakon svih tih deklaracija i
potpisa, velikih priča i malog kamenja
koje je letjelo iz tuđih usta kao mač
koji udara tamo gdje najviše boli.
U vrtu mačke zavijaju, miriše rajčica,
čekamo lozu da donese plod
i da se ispeče ljuta rakija koju piju samo
susjedi i bolesna djeca.
Vrt pored terase, bez kućice za ptice
i tihih strašila. I mir u kojem spavaju
ptice i ljudi koji nakon svega čekaju
svitanje.

MIR

U sobi: krevet za dvoje, ormar s kliznim vratima,
stol s računalom i velika žlica od srebra.
Žena koja spava sanja velike kamione s puno
papira i otpacima hrane. Kroz prozor nagingu se djeca,
onâ vide tuđe snove i polako ih kao
konje potkivaju i bacaju na široke livade.
Što će snovi i žica na livadama? Žena se okreće
nakon sna, iz nje će izletjeti svi nemiri i tuđi ubodi,
mačevi će postati plavo cvijeće i djeca će od njih
napraviti tisuće buketa.
U sobi: krevet za dvoje, žena koja leži mirna, konji
koji trče po sobnim poljanama i mir...

JUHA

Bit ću mjesec dana u tvom gradu,
u malom stanu, u kvartu bez buke.
Svaki dan odlazit ću na tržnicu i od
tri vlati trave kuhat ću juhu od koje i
mrtvi mogu oživjeti. Tražit ću od
mrtvih, kad ožive, da mi pričaju o
korijenju i o vodama koje teku ispod
nas. Navečer, plesat ćemo u kolu svi,
vrijeme će se povući, nastupit će mir
i pomazanje. Ruke nečije
ovit će se oko mog vrata na tren.
Neću disati, gledat ću zvijezde
pomirena, pratiti bolesnike do rijeke,
šaptom dozivati ptice koje čuvaju
tajnu. Ja te volim, mada ti nisam
pružila tijelo, dodirnula usnu.
Naša tijela plešu u kolu sa svima,
glave su nam pune cvijeća koje se okreće
k suncu i bliješti kao
davna mitologija.
Provest ću mjesec dana u tvome gradu
i svaki dan kuhat ću juhu od koje i mrtvi
barem na dan ožive.

DVOSTRUKE OČI

Ispod sjedala u autobusu koji vozi za Tuzlu

našla sam malu kutijicu za leće.

Gospođa pored mene pita: Kome su ispale oči?

Dvostrukim očima, pogledom koji pokriva sve

četiri strane, gledam rijeku koja ne teče,

prozor je prljav, kao kavana od stakla nakon oluje, a

ptice koje nadlijeću šumu, u trenu su se uznemirile.

Zemlja je posuta sitnim granjem, putnici spavaju,

vrijeme teče sporije, kao masa koja se otapa polako,

milimetar po milimetar, sve do slanog jezera iz kojeg

začas nastaje more. More bez konca i kraja, u kojem

leže kosti djece i staraca, med s planina, miris tamjana

i strah od granica. Dajem ti oči, poklanjam, pa ti gledaj

te djevojke koje se udaju u malom gradu, njih pet u bijelim

vjenčanicama, pokraj vode s pogledom na prošlost koja

ostaje nedovršena, kao i putovanje. Tri mjeseca, pa natrag,

zemlja do zemlje, izmišljena razlika i stol pun opušaka koji

će ostati vječno nepospremljen. I poezija. Žene koje čitaju

ustima prepunim kolača i sanjaju pogled na ocean u kojem

nestaju obrisi previše poznatog svijeta.

MARINA PJESMA

Te večeri, došla sam u dom s knjigom,
novim hlačama, sa slikom maternice
nakon ultrazvuka,
bez imalo volje za životom.
Zamišljala sam plod u vodi, dijete koje
neću roditi, muškarca koji brine.
U domu čekala me, na donjem katu,
majka koja vjeruje svima, čak i lopovu,
pušta ga u kuću i daje mu novce tek onako.
Zatekla sam oca, on je odavno u svojim svjetovima
punim crnine i mračnih projekcija.
Samo veliko svjetlo sjajilo je iznad svega
i upozoravalo da je noć koja će jednom
ipak prestati.
Usred noći, tražila sam hladni jogurt
iz frižidera, zaželjela da nestane još to
samozavaravanje, da se maternica premjesti
u neko drugo biće, da više ne budem žena,
da ne bdijem, da ne molim, da ne budem nježna.
Jutro je, ostaci bijelog jogurta na sagu, slike uterusa
razlile su se s ostacima bjesnila.
Počeo je novi dan, iz maternice rađala sam se nova ja,
bez straha i iluzija.

NA VRIJEME

Na vrijeme sam stala: nema
noža u leđima, nema zvijeri na
vratu. Mirna je nedjelja, prhka kao
ptičje krilo. I kava razbuđuje nosnice
i stvarnost čeka da mi priča dugo i
naširoko o dlanovima okrenutim Nebu,
i o jutrima koja ostaju prazna i bez sjaja.
Na vrijeme sam stala: mirno je, voda teče
u cijevima, vlakovi se čuju jače,
tlapnje su se raspale kao slova od tijesta u juhi,
koju će netko drugi pripremiti. Na vrijeme.

ZUBATO SUNCE

Ako je vani zubato sunce, to ništa ne
znači. Paradoksi su ionako stalno oko nas,
mrvice dječje znatiželje i ljutiti pogled čovjeka
koji, sadeći lipu, pozdravlja svoj život i traži
pomirenje nakon svega. U zimskim mjesecima,
u brlozima se skrivaju krzna, voće, slutnje, pogledi
zaostali iz ljetnih dana, pretvoreni u slatke kapljice
koje prizivaju vječnost tamo gdje više nema srama.
Danas treba odlučiti, okrenuti se nekim sasvim novim
druženjima i ukrotiti zvijeri koje još uvijek
trče oko nas i prizivaju oproštenje.
Ne čekaju nas dobri dani, kaže žena koja razumije,
ali ja se okrećem kakvom takvom suncu i puštam
ruke da se griju na toplo-hladnim vrhuncima.

ČISTILIŠTE

Čistilište traje tisućama godina, a pakao ne postoji, rekao je netko u vrijeme kada su poganske Venere palili na lomačama, a ideja o spasu posve je nestala: sve je isto i traje u prostoru bez slutnje o onom što se ne može popraviti.

U nedjeljnim jutrima, kada je još bjelina na cestama, duše onih koji odlaze ostavljaju tragove na snijegu i čini se da više nema onog neljudskog.

U pročišćenom zraku titraju odrazi onih koji su nekom posvetili svoje živote.

ODLUKE

Kako je zimi na moru kad studen još
nije olabavila, kad orgulje se tresu unutar katedrale,
a ribe koprcaju na obalama posutim snijegom?
Ako treba odlučiti, što ćeš reći: dijete ili žena,
početak ili zavlačenje? Pokret ili stoj na glavi?
Kad se susretnu dva vodena znaka, tada nema
premišljanja. Kozmos je samo voda koja se uzdiže
i pjeni, a od vjetrova nastaju kozmogonije.
U romanima postoji samo ljubav, prostora nema.
Samo skele, nacrti, samo blaga apstrakcija.
Prepreke, zmajevi, svakojaka čuda. Na kraju,
ipak sve će biti čvrsto kao zavjet žene
dalekom božanstvu.

CRNE MISLI

Pojave se niotkud, u dugim danima
bez strukture. U krevetima, ispod plahti,
s ostalim životinjama koje samo djeca vide.
Meškolje se, trljaju oči kao netom probuđeni ljudi
i nikako se ne možeš od njih maknuti. Tu su, pa
što bude. Možda se svijet ipak neće raspasti,
možda će svijeća dogorjeti do kraja.
Crne misli, kao rojevi muha u toplu ljetnu večer,
kao mravi koji danima ne odlaze iz hodnika,
meškolje se, rimuju, plaze, umnožavaju, pa se onda
polako, same od sebe, kao ptice bez razloga,
zalijeću u tuđa njedra i nakon jakog udarca
brzo ugibaju.

KRAJ

Začas nestane tih dvadeset dana
ushita, sreće, veselja, snova...
Trebam li svako slovo, nakon svega
vidjeti kao znak? Muškarci bježe od
rijeka u kojima se ne vidi dno, od
vode u kojoj bi se utopili kao djeca
od noćnog kupanja. Eno ih na poljima,
sami prebire sjećanja, sade drveće
i provode noći u okrilju tuđih obitelji.
Tamo gdje krhki kosturi leže utopljeni
u seosko blato, skrivaju se tajne koje
neće otkrivati nikad rođena djeca.
Rijeke će do jeseni presušiti, a virovi će dotad
utopiti još pokoju čežnju.

SIJEČANJ

Dječaci se vraćaju iz bolnica,
stavljamo hladne obloge na njihove vratove
i slušamo kako se glasovi pretvaraju u piskutave cvrkute.
Kasnije čistimo snijeg kod ulaza i
potom se umorni povlačimo u kuće.
Večer ćemo provesti listajući knjige u kojima je toliko
suvišnih podataka. Ali mi ih moramo svladati.
Moramo imati vjeru u vrijeme koje se kreće naprijed.
Ako se pojavi sumnja, moramo prosvjedovati, uložiti žalbu.
Fakti se kotrljaju kao djeca na snježnoj padini, jedan za drugim,
gutamo ih i pamtimo, baš pamtimo, kao brojalice.
Najbolje je učiti napamet, mahnito, kao ptice koje više
nitko ne drži u kućnim kavezima.
Utjehe ima: djeca će napokon mirno spavati, ništa se neće čuti,
noć bez hroptanja i uzvika, posve mirna.
Neka teče vrijeme, neka ide, na bijelim cestama
ionako su kočije s konjima. Počinje novo doba.

VRIJEME SATURNA

Subota je vrijeme Saturna: u njegovo ime
odričem se pogleda u prazne ekrane
i umjesto toga, gledam satima kroz prozor
snijeg i prazne ulice. Ponavljam iste riječi
i u zraku crtam osmice snenim očima.
Je li to još uvijek „doba praznine“?
Ruskinja se satima vrti u krugu smrznute
fontane, granice su lake i propusne.
Odreci se nečeg danas, budi cvijet u hladnoj
sobi i pusti korijenje u zraku.
Blagdan je, ali ipak oko nas oštre riječi i
previše mek kruh. Savjete ne možemo čitati,
ekrani su ugašeni, kao i tvoj pogled kojim
zaključuješ jedno poglavlje.

NOVA GODINA

Netko je upalio svjetlo i jasno smo vidjeli:
veliki smeđi stol, kolači od ječmenog brašna, vino,
slike na zidovima i bljesak svjetla s ruba grada.
Te večeri polupijani taksisti nudili su ljubav i besplatnu
vožnju do periferije, a pijane kustosice primale su
goste u stanove koji su bili nalik muzejima.
Zamišljamo da smo u napuštenom hotelu i da nas
voljeni muškarci obasipaju porukama i borovim iglicama.
Čekamo ponoć i čestitke u kojima se spominje zdravlje.
Vani je šuma i rijeka koja dijeli dvije države.
Pjevajmo pjesme o boljem svijetu i sjetimo se *queer* glumice.
Umiru grešni umjetnici i ne pružamo ruke jedni drugima.
Dodiruju se čaše, bljesak i tisuće zvukova
katastrofe na blijedoj periferiji grada.
Ujutro, na praznim ulicama šetaju obučeni psi,
umjesto djece.

INTERREGNUM

Čini ti se da je *interregnum*,
ali možda se nikada ne pojavi
vrijeme nakon vremena.
Možda ostanu zlatne presvlake
i tri tijela sljubljena kao jedno.
I veliki stol na terasi, pogled na
ulicu, strah od ljetnih večeri.
Glumice spominju nepokretne ljude,
mallovi su prazni u trenu, dovoljan je
mig da kaos nadjača šutnju.
Vozači ne čekaju putnike:
autobusi jure preko granice,
ostajemo sami, izvan hotela.
Ljeti bolesnici nazivaju susjede, a
djeca se skrivaju u paralizi sna.
Znaš li što je paraliza sna?
To je međuvrijeme bez početka
i kraja, ledena santa zaostala u
posve grubom vremenu.
Vrijeme nakon, kako izgleda?
Možda kao šaka datulja na ženskom
dlanu.

VELIKA SPREMANJA

Otvaramo ormare i kapute bacamo na balkone, da se ondje danima povijaju na vjetru ispod krova.

Vrećice s lavandom već su izgubile miris i sad su samo kao male nakupine pijeska koji šušti pod prstima i teče kao vrijeme koje sve brže prolazi.

Prvi su dani ljeta, od vrućine nabrekle su nam noge, tijela se začas osušila i sagorjela,

fantazije se zaogrnule toplinom i rasplinule na podnevnom suncu. A niti tebe više nema.

Ako se pojavi iznenada miris mora u zraku, znat ćemo da je i to samo pričin.

Velike priče razdrobljene kao komadići leda i samo sitna jastva svuda oko nas.

Jezera čekaju slabe plivače, ptice sanjaju vodu, kontinenti se raspadaju, samo djeca se igraju u parku i govore o budućnosti.

VIĐENJE

Na blagdanski dan, stotine ljudi stoji pred trgovinom,
pred velikim supermarketom u kojem sa zidova vise boce najcrnjeg vina
i na policama je najtvrdi kruh koji valja kušati prije sumraka. Na
tastaturama ispred naših ekrana, slova su se pomiješala, ne znamo kako
sastaviti riječ na brzinu, kako ukrotiti vrijeme koje teče i odlazi ispred
trenutka kada Bog postaje Čovjek i obrnuto.

Sva ta preobrazba zbiva se u trenu, u danu koji miriše na asfalt
i pred sumrak u kojem će mjesec pokazati nevidljivi krater
i objaviti nedostatak kao istinu.

Ako vidim sve te riječi koje vrludaju vrućim zrakom i zaustavljaju se na
tvom tjemenu, što će na kraju biti objava, a što viđenje?

Miriše lavanda i dućani se zatvaraju, riblje ljuske sjaje na suncu
i na kraju more je prekrilo tijelo Boga i Čovjeka i pokazalo
da je izvor patnje početak jednog usputnog trena.

VJERA

Njezin je jezik ticalo s
tisuću osjetila. Može osjetiti
malu nepravilnost, dodatak otrova
ili nepotrebnu kemikaliju.

Uzdamo se u nju i njen osjećaj za pravdu:
pogađa lice licemjera, riječi prolaznika,
dikciju putnika, prijetvoran osmijeh domaćice.

U ljetnim večerima, iza zatvorenih prozora,
ona duboko diše i mjerka vrijeme koje se rasteže
još od subotnjeg jutra i pokazuje dugu liniju života.

U vrtovima malih krastavaca, nestale su sitne ptice
i kukci koji su noću stvarali nemir i zvučali kao upozorenje.

Njeni su pokreti kratki, prsti lomni kao peteljke na kojima
vise tuste rajčice, crvene i pregrijane od sunca.

Ipak, uzdamo se u nju i u njen osjećaj za pravdu
i pomirenje.

SUSAN, KAKO JE NA CRNOM OTOKU?

Gdje su nestale tvoje polusestre?
Pletu li košare od svojih kosa ili pišu
duge eseje i polemike pune žuči i misli
o tome kako je stvarnosna proza jeziva?
Gdje je dijete, djevojčica, zvijezda na otoku
u kojem masline rastu pored mora i psi
ugibaju u šikarama punim soli?
Gdje su sad jutra plastična kao kanistri
i kuće u kojima je plijesan pojela ostatke
hrane, svu travu i sjećanja?
U zimskim noćima brodovi ne plove,
luke se zatvaraju, a pjevači silaze s plesnog podija.
Nigdje više nema plesača niti jutra u kojima
starci nakon doručka gledaju u zvijezde i
karte i proriču tvoju i moju sudbinu.
Kuda odlaze ptice i žene tuđih vjera,
gdje ih sakrivaju kada se srca ugase?
Cvijet leti po vodi, u gradu ili bilo gdje i
što ćemo ovog ljeta? Nakon svih tih
pustinja i gradića u kojima nema niti vode,
samo livade koje prelaze u more na mjestu
koje je jednom tvoj otac označio kao početak
svijeta...

ČEKAONICE

U velikoj čekaonici sjedimo satima,
strpljivo i meko, odgađamo izlazak na kišu.
Vani je mračno, hitna stoji na mjestu, srčani
bolesnici odavno su zbrinuti, samo nas dvije
na klupama, ne odazivamo se na pozive, čekamo
da prođe dan i da nas noćne službe pozovu na
snimanja pluća, na ugradnju novih bubrega, na
ples pod zelenim maskama.

I tako već godinama. Pratimo lišće kako se gubi u
smeđim bojama, svaki četvrtak čekamo sestru da
nam kaže dijagnozu, liječnicu da pokaže početak kraja
bolesti od koje umiremo i živimo već deset godina.

Jutra su nam prazna, crtamo zvijeri na papiru, umjetno
stvaramo privid divljine i nemoći, s lijana se spuštaju
bića koja nas odnose i vraćaju oko podne na blagi ležaj
i onda jedemo ručkove s puno riže i povrća, vježbamo mišiće
i sanjamo dan, kada će dañi od početka do kraja biti
puni sitnih točkica i obveza od kojih ne stignemo niti
disati niti sanjati. Ali to će nama, ljudima iz čekaonice,
biti sasvim dovoljno.

ŽIVOT JE PREDVIDLJIV

Život je predvidljiv, rekla je Neva i
onda je
zamahnula kosom,
pozdravila konobara
i pojela kuglicu sladoleda od
vanilije.

Mađarski pjesnik te je večeri
pjevao o Jadranskom moru,
čule su se sirene i misao o
ženi koja ostaje, sama se otopila
na stolu. U obliku mrlje, pojavio se
oblak i netko je opet prodisao.

Te večeri u gradu, ljudi su čitali
debele književne časopise i pili
pivo, posvuda su mirisale lipe i
klizalište na travnjaku pojavilo se
uslijed ljetne vrućine.

Daleko na Sjeveru, muškarac je
odlučio.

SVADBA

Ljeti nakon svadbe ostaje suho
cvijeće i duge noći u kojima bliješte
konfete i baloni koji se igraju u zraku
toplom kao što je topla duša žene koja
ovih dana umire u Osijeku.

Ipak, između života i smrti je knjiga,
ne baš obična, o snovima njemačkog
pjesnika koji pomiče s jezika glazuru
i u svadbene torte utiskuje ružičaste
vatre i iglice koje paraju nebo i sve ono
što će život nakon slavlja tek donijeti.

U ljetnim danima treba staviti točku i
krenuti naprijed ili se povući. Rijeke
koje vječno stoje na mjestu to neće
niti primijetiti. Ni jutro koje bliješti na
rubu neće otkriti ništa novo, samo će
kao nesigurni vrtuljak ponijeti tijela
visoko u zrak, da se tamo od bjeline
oslobode i da vide izbliza zvijezde
koje su samo probušeni kotači
velike svemirske kočije.

EMONA

U svim zemljama postoje mjesta gdje ima gladi.
To su dobro sakrivena mjesta koja ne vidim kad
šećem gradom i gledam sivu rijeku.
Vozi me čovjek koji zapravo ne postoji: nema svog
identiteta, samo uzima novac i bježi kad padne noć.
Kćeri bogatih odvjetnika smiješe se nadmoćno i znaš već,
sumrak je i ostaješ sama u uskim ulicama.
U tjeskobnim hostelima *pesnice* pjevaju jedna drugoj,
bake odjednom postaju živahna djeca. Potrebno je samo malo:
monolog, zagrljaj jelena u hladnoj noći ili dodir male životinje.
Vlakovi su prazni, možeš u kupeu pričati naglas i čitati pjesmu
sve do Zagreba. U Dobovi saznaješ da si tako nalik vozaču
uz sivu rijeku. Bez identiteta. I nikog nije briga.
Filantropija kao suludi projekt i miris lipe koji sve te slike
čini nestvarnim, kao što je nestvarna slika
rojeva komaraca u tamnoj noći finskih turista.

NEMOGUĆNOST

Dragi kolega, ne mogu na vrijeme poslati prikaz.

Čim započnem čitati, tijelo se uznemiri, pojave se dvije slike, nekoliko boja i par misli. Onda se odmah noge pokreću, neka neobjašnjiva toplina prelazi po grudima i stvara udubljenje odmah ispod prsnog koša.

Pritisak donosi otklon od linearnosti i moguće je tek zaboraviti uzroke i posljedice i hvatati u zraku tri slike koje su se povezale odmah iznad glave, negdje blizu bijelog plafona. Niti snježna svjetlost ne može ih izbrisati. I ostaje samo pisati, pisati, crtati nizove koncentričnih krugova koji su začeti u pogledu muškarca. I moguće je samo u kotrljanju tijela po najvećoj plahti, prepoznati znakove čežnje koja svoje stanište nalazi na snijegom pokrivenom krovu.

NEMOGUĆNOST 2

Draga urednice, ne mogu poslati na vrijeme
prikaz knjige danske spisateljice.

Kad započnem pisati, umjesto analize i stilema,
vidim samo *Doba praznine* Gillesa Lypovetskog,
davu knjigu o narcizmu i postmodernizmu, o jastvima
koja se ogledaju u staklu retrovizora, o nestanku
univerzalizma. Onda mi pogled, umjesto na stihove,
odluta na Instagram, na tirkizno plavo more koje se
prelijeva preko rubova ekrana zajedno s reklamama.

Pomoć psu, čovjeku, slika ptice grabljivice i opet sunce
i otoci na kojima buketa ruža plutaju površinom.

Umorne pjevačice leže u blještavim haljinama na haubama,
nije važno da li pjevaju. Uostalom, tirkizno more svuda će se
preliti, na jahtama ležat će pjesnici i bolesnici, naftni magnati,
kako da uopće zamislim dubinu nakon svega?

BRATISLAVA

Petra, Ivana i ja gledamo kroz zamagljen
prozor mačke u malom kafiću. Sjede pokraj
ljudi, možda ispijaju kavu. Dlake se skupljaju na podu.
U Bratislavi, odmah pored židovske četvrti,
djevojke satima prebire po dućanu s maramama
i iznošenim cipelama. I sve je baš kao u Petrinom
filmu: crvene, žute i plave boje, a okolo posvuda
tamna mađarska i rumunjska povijest. Povezana.
I ogromna obiteljska kuća u kojoj živi barem šest generacija.

Kako su vulgarni vozači slovačkih autobusa, najradije bi te
ostavili na cesti, ispred *malla* s nekom lošom izložbom!
Ivana, u vašem gradu svi studiraju filmsku režiju, zar ne?
Zato i jesu stanovi prepuni ljudi, deset njih kao u *realityu*,
a samo jedno mjesto pored vrata ima dostupnu mrežu,
sve ostalo je *offline*, izvan vremena.
U obližnjem muzeju leže slike iz rata, karikature. Na ulazu
u crnim mantilima stoje dječaci koji se samo bahato
osmjehuju.

PROLJETNA VEČER

Proljetna večer i *cafe* koji radi do jutra,
na otvorenoj terasi. Uz pelargonije i
mirise tek procvalih ruža, možemo napokon
pričati o prošlosti i konačno zatvoriti kutiju
zaborava iz koje ispadaju slike plaža, mora
i žena s djecom koja napuštaju obalu i sve
te umilne slike i odlaze u zemlje gdje ih nitko
ne očekuje, ne poznaje. Svjetlost s ulice obasjava
lica posjetitelja koji srču pivo i prebira isto po
slikama juga i oprosta, da bi konačno s krajem
noći zaključili jedno teško poglavlje.

I taj lahor, šarene boje sladoleda, drugačiji doživljaj
prostora, kazuju kako je lakoća nadomak tijela
i kako težinu može odagnati čak i miris cvijeća
koje prahom svojim šalje sumrak u nebesa.

POČETAK GRMLJAVINE

Začas djeca odlaze s travnjaka,
i golovi od metala postaju kao
kanonade, začas zrak postaje gust
i taman, a svjetlo se gubi, dok
djevojčice bacaju svoje šešire
i trče prema kućama koje su
posve neograđene, divlje.

Minutu prije, gledala sam tirkizni prsten
koji majke ostavljaju jemenskim pjesnikinjama
da se obrane od zla, da otjeraju vjetar koji se gomila
među rukama i stvara se svileni plašt
kojim spašavamo golu i nepokrivenu
djecu. Grmi kao da će se nestati svijet koji
poznajemo i kao da će nestati sve te slike
o bratstvima koje smo zamišljali kao djeca.
Put je dalje, s nekim sasvim novim ljudima.

POGLED S BALKONA

Šaljem sliku pogleda s balkona.

U daljini možeš vidjeti vrt pun životinja,
okolo su zgrade kao na Kleeovim slikama.

I što uopće možeš sada, nego se porezati dok režeš komad ribe
ili biti utopljen u zelenom mulju
male rijeke koja leži odmah dole, ispod nas?

Ručat ćemo haringe, mandarine s makedonskih plantaža,
u luci ćemo pjevati sirenske pjesme za mornare koji
odavno već ne dolaze u starinske hotele.

Lavovi spavaju popodne, iz svemirskih garaža izlazi
tisuće bicikala i svi uglas pjevaju: romantika je bolesna,
kanali su poraz, klasično je zdravo, mandarine su sjećanje.

A jezik? Što je to jezik, *melange* ili kost koja se otapa u moru,
crnom kao tinta, razarajućem kao kiselina?

Povijest dalekih naroda sad je blizu, kao i ptica iz afričkih planina.

Sve je tu pored nas: kocka i urlik, pjesma i rijeka.

Istovremeno.

MAJČINA LEĐA

Masiram majčina leđa konjskom mašću.

Trbuh ne vidim. I bolje.

Veliki prerez ispod kojeg zamišljam horde crva i svih
tih sitnih životinjica koje čuvaju zemlju i tijelo.

Nakon masaže, majka će, kao i svaku večer,
govoriti o susjedima koji je ne posjećuju, o prijateljicama
koje su je zaboravile, o zubaru Arapinu koji je samo jednom
pitao za njeno zdravlje.

Umjesto svih njih, ovdje smo samo ja i otac, i vrt prepun ljekovitog
bilja od kojeg se spravljaju otrovni čajevi.

Umjesto svijeta, ovdje sam ja, njezina kćerka koju polako guta
veliki trbuh, sve dok se ne raspadne.

SUVIŠNE NITI

Svijet se opet pretvorio u prašinu iz koje
Je jednom davno bio stvoren.
Tu su još pelud, pepeo, paučina, utvare,
Sve osim tijela koja se sama sebi osmjehuju
Očima svetaca čije su šuplje kosti ostale na
Smrznutim ledinama, da vječno čuvaju sjećanje.
U vrelim jutrima tope se slova i riječi se raspadaju,
Kao hladne čaše u koje su neki ulili ulja, tmasta
I sjajna kao sto su tvoje oči kada me zorom pogledaš.
Naizgled sve je mirno: djeca ne krađu udice, meškolje se
žene u parkovima, kolica s robom
Se prevrću i ostavljaju kutije sna na travnjaku.
Kakav je to svijet od suvišnih niti? I kakvo se to
Zadovoljstvo skriva u umornim gradovima koji
U noći slave Hiperboreju i otvaraju svoja njedra
Stradalima? Prašina, zlatna i sipka kao dah, kao
Daleki udar groma od kojeg se nebo zatrese i
Kola Ezekijalova preruše u sadnicu.
Za novi život.

ADVENTSKO ČITANJE

Zapaljena je svijeća i čitanje može započeti:
vjera i sumnja, jedna iza druge, kao dvije slike
bez okvira, kao močvara koja se otvara uvijek
i svuda gdje postoji svijest o nedovršenosti svijeta.

Pred publikom, pjesnik čita stihove iz sedamdesetih godina,
duhovna poezija bila je tada prezrena kao i danas.
Te večeri, pjesnik čita u selu, ispred doma je drveće netom
zasađeno. I mrak u kojem se tek javlja slika prošlosti.
Bara, *dance macabre*. Začas može se pojaviti velika voda
i progutati sve. Možda će tad započeti nova kozmogonija?

Te večeri Bog se pojavio na staklu društvenog doma
i iz ginka i lipa prosulo se sjeme po smrznutim dimnjacima.
U vlaku, koji je projurio i ostavio nas u tami,
otišli su svi oni koji donose nemir i skrivaju plavetnilo.

ADVENT

Na zimskim jezerima leže prevrnuti vijenci i svijeće.

U starim hotelima bazeni s pretoplom vodom i dah
neke nove aristokracije.

Pokraj vode prolazi kolona adventskih
putnika: nose male anđele, bijele ptice, šećernu vunu.

Plebs promrzle ruke grije nad vatrom, koja svijetli.

Pijani muškarci, miris slatkastog vina i žene koje bezuspješno
fotografiraju labudove.

Na zimskim jezerima kabine za hrabre kupaće, ledeno kolo
i miris tamjana. Dućani s jeftinom robom, kupujemo gomile
plastičnih kutijica da u njima čuvamo led i maglu.

Plebs odlazi u gradove na klizališta, u slastičarne s čokoladnim kuglama.

Gleda dijamantne prstenove u izlozima, ali nema vatre.

Nema vatre u sredini trga, samo katedrala puna svjetlećih žarulja
i konji koji jure. Memento mori. Metež regruta, ples Cigana
tamna i svijetla lica, smrt lijepe epohe.

DAR

Tvoju sam knjigu poezije ostavila u
jednom čudnom američkom stanu
u Brooklynu, kvartu po kojem trešti
rap muzika iz automobila i u kojem
živi bezbroj mačaka i doseljenika.
Tvoja knjiga pored starog ogledala,
kao dar stoji, tko će je prvi prelistati?
Ljubiteljice poezije Anne Carson?
Ili sjevernoamerički vjetrovi?
Tko zna gdje će završiti slika s plavom
božicom koja se smiješi nepoznatima?
Tvoja knjiga, oceanografija i priča o
nestajanju. I o Barceloni. Hej, u
Brooklynu je park u kojem nema ništa
osim trkača, i sasvim na rubu, kad ne očekuješ,
pojavi se odjednom biljka mesožderka i sve te
biljke iz tropskih krajeva. Bujna vegetacija.
Odakle ta džungla s tisuću banana?
Bojim se mačaka, zatvaram noću vrata
i sanjam nemani koje se množe u parku,
među svim tim pticama i trkačima.
Hoće li mačke zagrepsti i čitati tvoje znakove?
Južni je dan, bolesnici padaju po cestama
kao mrtvaci po ukrajinskim trgovima.
Masiramo leđa konjskom mašću i čekamo
proljeće, riječko proljeće i nadamo se
da na dalekom sjeveru domoroci čitaju
pismo koje smo im, kao dar, ostavili
pred vratima, u čudnim američkim
sobama.

NÜRNBERG

Svi putevi vode na trg: voće duginih boja, mirisi kraljevstva,
ptice koje su doletjele ravno s krovova muzeja i uske ulice
na kojima sjede djeca i gledaju Dürerov duh koji se
svakog dana točno u podne ukazuje u centru grada.
U autoportretu-ogledalu vide se lica i naličja svijeta:
povorke nacionalsocijalista i kamene crkve u kojima,
točno u podne, milosrdni mole za oprost i za blagoslov.
Kip Willya Brandta na kojem sjede ptice i posjetitelji afričkog restorana.
I *ostalgia*, morski miris nostalgije i blagi miris snoviđenja.
Ostavimo povijest i zavirimo u vrtove *Tiergartena*
i tamo neka procvjeta aronija i nek se duša odmori
na debelim listovima koje je slikareva ruka
nacrtala masnim i teškim bojama.

IRANSKE PJESNIKINJE

Sve iranske pjesnikinje pobjegle su iz brakova.
Iz kaveza u kojima nikad ne pjevaju ptice.
Ostavile su iza sebe djecu, prazne sobe i
mirise ljekovitog bilja.
Možeš ih vidjeti kako plešu s vjetrom na ulicama
i kako ih u svoje domove pozivaju samohrane majke.
Možeš ih čuti dok noću pjevaju o žudnji ispod krovova
ili negdje u zraku, kao bestjelesna bića.
Iranske pjesnikinje, kakvog li zanosa u pjesmi o Bogu,
majci koja sahranjuje sina, o tijelu kao voću
najzrelijem ili o tijelu kao vrču koji se puni suzama.
Žal za djetetom koje se nikad neće vratiti.
Žal za sobama punim knjiga.
Ponekad žal za okovima koji nose tek blago snatrenje o
slobodi koja jest ili nije privid.

LJETNO POPODNE

Sjedili smo u restoranu blizu velikog buvljaka
i gledali kako žene odlaze s vrećicama punim
potkošulja, gumenih zmija, sušila i parfema.
Muškarci su držali u rukama dijelove automobila
i polako hodali zemljanim putem, prema gradu.
Starice su brale mahune i voće, bilo je podne
i staklenici su izgledali kao kupole
koje vise u zraku i čekaju smiraj dana
da se spuste.
Vatrogasci iz obližnje tvornice naručili su
platu miješanog mesa i glasno su vikali: Pivo!
Otišla sam, nakon ručka, do malene crkve gledati
plave murale u apsidama. Smiriti se.
Čovjek koji je klečao i molio, odjednom je ustao
i počeo proklinjati Boga. I svijet i nacije.
Učinilo mi se da su oživjele slike svetaca,
da je Abraham nestao
i da se plava boja razlila od vrućine.
U predvečerje, spremao se pogreb na groblju.
Pored male crkve, na drugoj strani ceste,
kotrljale su se lubenice, a djeca su vikala i bacala ih
kao da su lopte koje se nikad neće probušiti.

BADNJA VEČER

Badnja je večer: jedemo meso i povrće
i mislimo o tome što ćemo reći
jedni drugima. Poklone smo podijelili,
slika mačke na verandi već visi na zidu
sobe. A kolači su suhi, neokrhnuti.
Samo se sjećamo: velike tete i njenih zagrljaja,
groblja izvan sela i dugačkih šljivika. I djeda,
suhog kao štap, koji je satima jeo toplu juhu.
Vani sniježi, vode su hladne, u jednoj takvoj
nestalo je dijete prije točno deset godina.
Dječak kaže: nemojte pričati o bolestima.
I nastane mir. Neki Božji mir nakon svih tih godina.
Badnja je večer, nitko ne prolazi ulicama, samo se
čuju koraci Tri kralja koji se iznad grada
udaljavaju od nas.

MENI JE SVEJEDNO

Rekla je: meni je svejedno.

I ja sam znala što to znači:

Objava smrti za deset dana ne donosi nemir.

Jer sve smo prošli: bilteni, akcije, poezija na ulicama

i male sitne traume. Slike mrtve djece u meksičkim muzejima.

i dugogodišnji poslovi u malim sobama, pred praznim ekranima.

Blue line tram ima dvije točke: početna je aerodrom, a groblje
je posljednja, na rubu grada.

Kovčezi klize noću pored dućana s brzom hranom i ne vidi
se magla nad zgradama.

U malim restoranima ukusni tacosi i ostaci vjenčаницe
crvene, kao lica umornih meksičkih doseljenika.

Predvečer, neboderi izrastaju iz jezera, kao mala
čudovišta puna crnih jegulja.

Grad miriše po toplom pecivu, i starci izlaze iz hotela
sa psima u dječjim kolicima. Što radiš u gustoj aveniji?

Meni je svejedno, ako sada postanem
okamenjen kip u velikom parku,
ne moram se više niti vraćati.

ŠEST JUNEĆIH ŠNICLI

Divlji psi su zaspali, a srne su pobjegle pred
naletima zvijeri koje ne opraštaju.

Ljubičasti bicikl klizi po kiši i praznom gradu,
šuštave vrećice čekaju meso, ravno šest junećih šnicli
za nedjeljni objed i blagdanski smiraj.

Gdje si, u kojem gradu? Hramovi su otupjeli od tvojih
molitvi, a vrtovi puni mladog luka sad čekaju na dolazak
onih koji su nas davno napustili.

O, teta Ivana, danas sam saznala za datum vaše njujorške smrti,
29.10. Bronx. Je li to slučajno godina u kojoj sam i ja umrla, pa
oživjela?

U starmalom hotelu uz more prepuno sitnih riba i mirisa
kanala i smrti.

Ljubičasti bicikl klizi kroz prazan grad, u vrećici su šnicle, šest
junećih i osmijeh vozačice koja glumi zvijer i trči i gleda ispred sebe,
a zna da je oko nje prazan grad, ukućeni ljudi i smrt čak i onog
jednog blještavo srebrnog automobila.

IZ POČETKA

Nema ništa: niti jajeta iz kojeg nastaje svijet.
Samo kaos starih potkošulja i miris cimeta
u bezbrojnim šalicama punim bijelog čaja.
U kineskim restoranima, na staklenim zidovima,
ljuti okusi i iskrivljene crte lica i silne bore,
malo manje straha u plavim tramvajima i kosa
pokrivena kapom i šalom da ne ispadne.
Vlati sušene trave i tijelo u koje su utrljane masti
svih mirisa i boja. Pamtim samo zelenu.
Već sutra možda neće biti obitelji, samo prazna kuća
s novim krovom i terasom pored koje spavaju psi,
samo uže na kojem visi slanina za rijetke ptice
koje su ostale ovdje u hladnim danima.
Brišem tvoje ime iz adresara i tijelo se oporavlja
od sasvim umjetno nastalih osmijeha i micanja.
Iz početka, bez sjaja i bez mudrosti, onako
kao što bolesnik kreće u svoju prvu jutarnju šetnju:
sporo, s pogledom prema cesti na kojoj ipak nema
ludih i brzih automobila.

SUBOTNJE JUTRO

U iranskim filmovima žene ponekad nose
muška odijela i gležnjevi im nisu pokriveni.
Kao virdžine bez planina i brda, jake.
Nekad su filmovi samo slike kuge i smrti,
a nekad samo monolozi davno zaboravljenih
pjevačica i glumica, bez karmina.
Subotnje je jutro i autobus vozi
s trga prepunog cvijeća i voća i starih knjiga.
Lice tvoje majke nasmiješilo se u prepunoj bolnici,
i sad spokojno učiš jezik u kojem je slovo *a*
na tri različita mjesta drugačijeg oblika.
Baš sada treba ti razbijanje kontigiviteta
i pažnja usmjerena na zvukove nepoznatog.

Monazari, dijalozi o životu Bogova i ljudi,
tržnice prepune mirisa začina, iz pjesama
s početka stoljeća i oko podneva,
opet tržnica na kojoj ostaju prazni štandovi.

CRVENI CVIJET NA PLATNU

Cvjetovi na platnima američke slikarice Georgie O' Keeffe uvećani su, crveni i bijeli. Promatram ih dvadeset minuta. Podne je, antičke skulpture već su zaboravljene. Maske Indijanaca leže u prizemlju. Monetove slike spajaju se s maglovitim jutrom, jezera se pretapaju. Crvenonarančasti cvijet, čini se, raste i sad, dok ga gledam. Nema stabljike, nema zemlje, odakle dolazi? Izgleda kao srce pogubljene životinje, koje titra još uvijek. Na prozoru galerije, odsjaji tamnih nebodera i magla koja ostavlja tragove: bijele mrlje i pijesak.

Ariana Scotti, kada budeš odlazila u sunčanu Italiju, zamišljam kako ćeš sate provoditi uz Michelangela i moliti se u malim crkvama na jugu Italije. Tvoj grad miriše po pecivu, ali tvornice Europe tko zna što je sad u njima? Životinje, sapuni, srce od kojeg nije ostalo ništa. Katedrale na sjeveru pokraj kojih žrtvuju se djeve, kao nekad. Potresi, bombe, igre jezikom. Europa, Amerika, veliki cvijet, crveni koji raste. Sjećanje predaka kao velika tamna mrlja na prozoru vlaka koji iz centra Chicaga juri prema predgrađu.

ODSAD

Odsad samo uvis, naprijed, nazad
korak ili kolut, rečenica ili dvije.
Nema više okreta prema putu koji smo prošli,
prema smrznutoj zemlji
u ožujku. Nema. Kad hodaš ulicom,
od čvrstine tvog tijela pomiču se stabla
i ljudi, ne savijaju se grane. Odsad samo
djeca pjevaju o zimi i sreći koja dolazi
nakon bezbrižnih godina. I nema sumnje:
ništa se više strašno neće dogoditi odsad,
jer ruke tvoje navikle su jednim pokretom
otkloniti sablasti i sjene koje su htjele poput
divljeg konja izvesti te negdje daleko, miljama
daleko od tvog bezbrižnog života.

DRAMA

Zvuk s radija odjednom se, sam od sebe,
pojačao. Glasovi glumaca u radio-drami,
koja se upravo emitirala, postali su gromki
i snažni, kao da su svi na nekoj planini: i
glumci, dramaturzi, tonci, pjevači, redatelj.
Na stolu se od te jačine pomakao tanjur
s ostacima navečer pojedene naranče i slika
na zidu skoro je pala na meki krevet i prekrila
glavu umornog spavača. Drama se odvijala
u zraku, sobi, ptice su se povukle s drveća i
žica, djeca su gledala izvana kako u priči o
divu i čovjeku, samo vlat trave ponekad odlučuje
o smrti ili bolesti, o slučaju ili tragici, o sreći.
Popodne, svi su zvukovi utihnuli, samo je nečija
glava ostala na istome mjestu, kao da se ništa
nije dogodilo. Glava kao naranča, osušena i trpka!

IZNUTRA

Ne može više nitko prijeći
crtu zamišljenu koja počinje
na potiljku i gubi se u zraku,
leti iznad tebe kao mušica,
vijuga i kao velika zmija ovija se
oko onog iznutra o kojem
više nitko ne može govoriti.
Jer spoznaja je tvoja i njegova,
u cvijetu bijelom koji se pojavio
na ovoj hladnoći, usprkos svemu.
Iznutra su ravna polja i ceste bez
kraja, zvuci snijega i biserja koji
propadaju, pa se uzdižu opet po
crti koja vijuga kao ušica igle.
Vijugava zmija spaja okrajke tvoje
i njegove koji u šavovima rastvoreni
ležahu danima, tražeći mir u onom
što ostaje iznutra, iza crne linije.

SUSRETI

Možda se susreti dogode onda kad crna tinta nestane
i kada počinjemo pisati bijelim, običnim mlijekom.
Naši ženski životi, genealogije. Praznine i ushiti.
Jesmo li sve već doživjele? Jedan život, smrt i ljubav?
Što je još ostalo, ako se kotač vrti i vrti sam od sebe?
Gdje su ostali ljubavnici? Oni sad čekaju ručak u hotelima
malih država i sanjaju dvorce njemačkih careva. Knjige pisane
gotikom, duge šetnje, snatrenje i plivanje u gradskom bazenu.
Jurimo prema rubu grada, leptiri u našim vratovima započinju
svoj let. Tijela su kao velike bijele mrlje u čistom laboratoriju,
nigdje nema znaka da se bilo što dogodilo.
Bjelina, mlijeko, izbrisana povijest ili samo početak
života, nakon što se baš sve dogodilo?

ARHITEKTURA POETSKOG TKIVA DARIJE ŽILIĆ

Renomirana hrvatska književnica i književna kritičarka Darija Žilić pojavljuje se s novim poetskim rukopisom. Važnost je njezina pjesničkog rada pozamašna jer se ona pojavljuje s trećom zbirkom nakon više godina pauze. To znači da se njezina pjesnička pozicija stalno nadograđuje. Te se nadogradnje ne zbivaju na planu traženja vlastite pjesničke osobe ili zadovoljavajućeg poetskog glasa u bezglasnoj buci nabujale suvremenosti, već se svaka stara pozicija istovremeno razgrađuje i dograđuje. To se obilato vidi u poziciji lirskog subjekta, te hijerarhijskoj strukturi samog poetskog pisma. Darija Žilić započela je pjesnički put zapaženom zbirkom *Grudi i jagode* (2005) u kojoj je recenzent Hrvoje Jurić naslutio žensko pismo kao najintenzivnije izraženu sastavnicu. Riječ je o nevelikoj knjizi koju pripajamo stvarnosnoj poetici i povezujemo sa ženskim pismom u vidu jakog subverzivnog ženskog glasa. Iako iz daljnjeg opusa uočavamo kako Darijina poetika nije htjela ostati na manifestnoj razini aktivističkog feminizma, već se produbila u intimistička snatrenja i opažaje, važno je naglasiti tu sastavnicu kao mogućnost pružanja zajedničkog nazivnika poetičkim čvorištima koji su već prilično razgranati u njezinu velikom opusu. Druga zbirka *Pleši, Modesty, pleši* (2010) predstavlja autentični pjesnički boom na sceni vidljivosti autorice kao pjesnikinje, vidnog sazrijevanja njezina izričaja i posvemašnje recepcije njezina pjesništva koje je ovjenčano uglednom književnom nagradom Kiklop. Riječ je o intimističkoj odiseji lirske junakinje Modesty koja u kontaktu s Drugim doživljava čudesne preobrazbe. Poneki je motivski sklop iz prethodne zbirke resemantiziran, a poseban je naglasak dan subjektovu poetskom govoru, atmosferi i dinamičkoj interakciji lirskog subjekta i objekta. Tkivo zbirke pomno je uglačano, sastavljeno od pruća raznorodnih intimističkih signala koji se prije svega odčitavaju u emocionalnoj stratifikaciji, a transparentnost govora povezana je s transparentnošću cijedenja i prerade životnog iskustva. Pasionirani čitatelji Darijine poezije dugo su čekali do novog rukopisa, a on se posvema usložnio i revitalizirao njezinu poetsku osobu koja se pomalo prebacila na kolosijek proze i književne kritike. Navedena zbirka predstavlja izvjesni rezime određenih životnih iskustava i stanovit prekid s poezijom mladosti. Pritom, mladost zamišljam kao čudesni njihaj na vjetru guste eteričnosti i kozmičkih aluzija subjektovih krikova. Zrela dob ne predmnijeva istraživanje, već življenje danog iskustva. Usvajanje čudesnog umijeća gubljenja – rekla bi Elisabeth Bishop. Pjesme bujaju od semantičkih strelica i čitateljske ugođe. Ženska se pozicija zadržala u vidu formativne konstrukcije lirskih sastavaka, ali prerasla je u izvjesno nadvladavanje iskustva.

Aktivistički subverzivni žar pretočen je u ugljene crteže bezbrojnih končanih jastava. Tematsko-idejno gledano, stavci se kreću od subjekta prema svijetu, intimističkih analiza sebstva i Drugog do nostalgije i ponekog snatrenja nad svakodnevicom. Atmosfera iz prethodne zbirke postaje okosnicom iščitavanja signala u kojima se nalazi lirska situacija; jezični fragmenti kao da se zaogrću u meko krzno vlastitih domaćaja. Semantički sklopovi ne predmnijevaju složenu metaforiku, već se nizanjem raznorodnih motivskih asocijacija stvara dojam kako se tekst i svijet bitno približavaju; metafora teksta postaje metaforom života. Time se stvara gusta slikovno-dojmovna faktura pjesme koja postaje beskonačni raster za upisivanje prosijanog poetskog zrnevlja. Slikovni je aspekt vođen ekstenzijom metaforičke sastavnice (*kažem riječ i pojavi se stol i hrana, / šparoga, možda dio tvoje glave.*) i porezotinama na osjetilnim pečatima (*ali, kuće sada stoje kao vojnici bez oružja, krovovi su / puni grafita, na stolovima ostaci gozbe iz davnog / stoljeća, a na zidovima više slike slabih impresionista.*). Dojmovi proizlaze iz sumirane doživljajnosti i ekstatično-ćutilnog modusa. Intimistički stavci o sebstvu predmnijevaju zreli doživljaj vlastitosti i ispovjedni ton. U relaciji prema Drugom događa se spoticanje o sjećanje, mistične preobrazbe tijela i duha, melankolijska snatrenja, emotivne razrade i magijska dovijanja subjekta i objekta. U nostalgikom doživljaju miješaju se događajnost i dojmovnost, te se ta poetska pozicija nanovo semantizira jer je već bila prepoznata u *Grudima i jagodama*. Usložnjena faktura i značenjsko-smisaoni habitus pjesama govori kako je riječ o rukopisu koji je bitno sazrio i iz kojeg već možemo, kao i iz *Pleši, Modesty, pleši*, izdvojiti neke pjesme gotovo antologijske razine. To bi po mojem mišljenju bile: „Svanuće“, „Biljka, ja“, „Posljednja snatrenja“, „Vrt“ i „Juha“. Darijina lirska junakinja kreće se putanjama vanjskih i unutarnjih prostora intimne provenijencije, podjednako svakodnevicom kao i arhetipiziranim predodžbama čovjeka i svijeta. Njezine su pjesme kao drvene višekratnice u kotlini jantarnih slika i zvukova. Pronašavši svoj poetski glas i okusivši poeziju kao pjev i kao tekst, Darija Žilić podigla se među najznačajnija imena suvremenog hrvatskog pjesništva. Također, trenutak je da službena kritika i institucionalizirana svijest književne inkvizicije to primijeti i podari joj više nego značajno mjesto.

Tin Lemac

Darija Žilić

Rođena 1972. u Zagrebu. Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (povijest i komparativna književnost). Piše poeziju, kritiku i esejistiku. Dugogodišnja voditeljica programa „Mama čita“ u Multimedijalnom institutu u Zagrebu. U periodici objavljivala eseje i kritičke prikaze o suvremenoj poeziji, teoriji i aktivizmu te brojne intervjuje. Stalna suradnica na Trećem programu Hrvatskog radija. Suradivala na projektu Školske knjige *Leksikon hrvatske književnosti*. Bila je jedna od urednica u časopisu Tema. Voditeljica tribine Dekonstrukcije u Hrvatskom društvu pisaca, književne tribine u Gradskoj knjižnici Velika Gorica, a bila je i urednica književne tribine u Klubu umjetnika na Sušaku u Rijeci.

Prijevodni suvremene američke, slovenske, britanske i arapske poezije objavljeni su joj na Trećem programu Hrvatskog radija, te u časopisima Književna republika i Riječi. Pjesme su joj prevedene na talijanski, slovenski, slovački i engleski jezik. Sudjelovala na književnim festivalima u Francuskoj, SAD-u, Bugarskoj, Turskoj, te u zemljama tzv. regije. Dobitnica novinarske stipendije NRW Kultursekretariata iz Wuppertala i jednomjesečne stipendije „Absolute modern“ u Skopju.

Objavila: *Grudi i jagode* (pjesme, 2005, 2009); *Pisati mlijekom: ogledi o poeziji suvremenih autorica* (2008); *Pleši, Modesty, pleši* (poezija, 2010); *Muza izvan geta : ogledi o suvremenoj književnosti* (2010); *Paralelni vrtovi* (intervjui s piscima, znanstvenicima i aktivistima iz Hrvatske i regije, 2011); *Nomadi i hibridi : ogledi o književnosti i filmu* (2011); *Tropizmi : tekstovi o knjigama poezije* (2011); *Omara* (priče, 2012); *Tropizmi 2 : kritike i eseji* (2013); *Klavžar : zapis o nestajanju i obnavljanju* (priče, 2013), *Tropizmi 3 : kritike i eseji* (2017), *Svanuće* (poezija, 2018).

Nagrade: Nagrada Julije Benešić za književnu kritiku (za knjigu *Muza izvan geta*, kao najbolje književno-kritičko ostvarenje u 2010. godini); Nagrada Kiklop za pjesničku zbirku godine 2011. za zbirku *Pleši, Modesty, pleši*.

Biblioteka Online

knjiga 187

Darija Žilić**SVANUĆE**

drugo, izmijenjeno izdanje

© 2021 Darija Žilić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2021

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

xusenru / Pixabay.com

Objavljeno

26. svibnja 2021.

ISBN 978-953-345-841-0 (HTML)

ISBN 978-953-345-842-7 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-843-4 (PDF)

ISBN 978-953-345-844-1 (MOBI)

Prvo izdanje

Biakova, Zagreb, 2018.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija
Republike Hrvatske.**